

Naslov članka/Article:

Kako napisati poročilo o otroku s posebnimi potrebami?

How to Write a Report on a Child with Special Needs

Avtor/Author:

dr. Branka D. Jurišič

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Vzgoja in izobraževanje 1/2019, letnik 50

ISSN 0350-5065

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo
Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2019

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/vzgoja-in-izobrazevanje/>

Dr. Branka D. Jurišić,
Izobraževalni center Pika

KAKO NAPISATI POROČILO O OTROKU S POSEBNIMI POTREBAMI

How to Write a Report on a Child with Special Needs

IZVLEČEK

V članku so predstavljene smernice za pisanje poročil o otroku s posebnimi potrebami ali s sumom na posebne potrebe. Strokovni delavci vrtca ali šole pišejo poročila, ki so namenjena staršem, zunanjim strokovnim sodelavcem, ki soodločajo o programu izobraževanja in/ali upravičenosti do usmerjanja, individualizaciji dela in dodatnih storitvah. Najpomembnejši del poročila so sklepne ugotovitve, mnenje, priporočila in prav tem smo namenili več primerov. Razumljive informacije tvorijo celoto in bralcu omogočajo razumevanje sklepnih ugotovitev, priporočil in zaključnega mnenja. Vse to prispeva k učinkovitosti in končnemu cilju: ukrepom v otrokovo korist.

Ključne besede: dodatna strokovna pomoč, otroci s posebnimi potrebami, poročilo, temeljno sporočilo, priporočila, predlogi

ABSTRACT

The article offers guidelines on how to write a report on a child with special needs or a child suspected of having special needs. Professional workers in a kindergarten or school write reports for parents and external professional colleagues who are included in the decisions on education programmes and/or eligibility for guidance, individualisation of work and additional services. There are more examples of how to write the conclusions, the opinion and the recommendations, as these are the most important parts of the report. Information that is understandable represents the whole and allows the reader to understand the final conclusions, recommendations and opinion. This contributes to greater efficiency and the final objective: measures that benefit the child.

Keywords: additional professional help, children with special needs, report, underlying message, recommendations, suggestions

UVOD

Šolski svetovalni delavci, učitelji, vzgojitelji, izvajalci dodatne strokovne pomoči pogosto pišejo poročila o otrocih/učencih.¹ Zagata je večja pri diagnostičnem ocenjevanju in pisanju poročila za otroke, pri katerih vzgojitelji ali učitelji prvi opazijo odstopanja v vedenju, dosežkih in vključevanju v skupino. Ti otroci še nimajo odločbe o usmeritvi in statusa otrok s posebnimi potrebami (OPP), niti še niso v postopku usmerjanja. Iz vrtca ali šole starše pogosto prvi napotijo k strokovnjakom v zdravstvu in jim sporočajo svoja opažanja. V samem postopku usmerjanja so šolskim timom v pomoč predpisani obrazci.² Poročila, ki obsegajo diagnostično ocenjevanje, so del običajnih letnih

poročil za otroke s posebnimi potrebami: pri sestavljanju individualiziranih programov in njihovi evalvaciji, pri prehodu v drugo ustanovo – iz vrtca v šolo ali pri spremembi programa šolanja (Pierangelo in Giuliani, 2006). Ker imajo OPP več pridruženih motenj in/ali potrebujejo več podpore strokovnjakov v zdravstvu, poročila učiteljev in vzgojiteljev olajšajo spremljanje poteka zdravljenja in oblik podpore.

Pisanje poročil je zahtevno. Težave s poročili, ki so jih ugotovili avtorji več raziskav, objavljenih pred petnajstimi leti, in tistih, ki so bile objavljene pred petdesetimi leti, so podobne (Mastoras, Climie, McCrimmon, in Schwean; 2011):

- nerazumljivost poročil,
- splošne trditve o otroku,
- nizanje rezultatov preizkusov,
- osredotočenost na otrokove šibkosti in pomanjkljivosti,

1 V članku izmenično uporabljamo besedi otrok in učenec; besedo otrok uporabljamo tudi, ko govorimo učencih in sledimo rabi v Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami.

2 Obrazci so dostopni na spletni strani: <https://www.zrss.si/gradiva/obrazci-poupp/>.

- predolga poročila,
- nepovezanost izsledkov in priporočil z izhodiščnim vprašanjem.

Vzrokov za to je več: pomanjkljivo dodiplomsko izobraževanje, premalo časa za kasnejše strokovno izpopolnjevanje in izboljševanje pisanja ter preveč poročil na enega člana tima (Bubb in Earley, 2013; Wiener in Costaris, 2012; Mastoras idr., 2011).

KLJUČNA VPRAŠANJA PRED PISANJEM POROČILA

Začnemo s splošnimi vprašanji in oblikujemo oporne točke:

1. **Kaj je temeljno sporočilo** – priporočilo, predlog? Kaj je izhodiščno vprašanje? V primeru, da je nekdo želel od nas poročilo – kakšno je bilo napotitveno vprašanje?
2. **Komu je poročilo namenjeno** – kdo vse so bralci poročila?
3. **Kateri podatki/informacije to sporočilo podpirajo** (ga utemeljujejo, pojasnjujejo, osmišljajo sklepno ugotovitev)?
4. **Kakšen je cilj poročila** (kakšna so priporočila, KDO naj bi neKAJ naredil)?

Primer 1: Staršem želimo sporočiti, da Branko ni dosegel minimalnih ci-

ljev v programu in zato priporočamo drugačno usmeritev.

Vprašanja, ki so s tem povezana, so: Kaj bo Branko s tem pridobil – zakaj to predlagate? Kateri podatki, dokazi, ugotovitve so privedli do tega zaključka? Kaj vse ste naredili do zdaj? Ste B. zagotovili individualizacijo in diferenciacijo? Kaj od tega mu je koristilo? Kaj je pod temi pogoji dosegel? Kaj bi še potreboval za svoj uspeh? Če je sklepno mnenje – usmeritev v drug program, potem je prav, da starši in strokovni tim v komisiji za usmerjanje – dobijo odgovore na ta vprašanja.

Primer 2: Lana gre iz vrtca v šolo.

Vprašanja: Kaj želite sporočiti šolskemu timu o otroku, o družini? Kaj priporočate za delo z otrokom v šoli – npr. prilagoditve (prostora, pripomočkov, vsebine navodil ... krepitve vedenja ...)? Kaj je bilo učinkovito? Kako ste sodelovali s starši? Kakšno podporo potrebujejo? Kakšno podporo lahko nudijo otroku? Kako lahko k temu prispeva strokovni tim v šoli? Katera so otrokova močna področja, kaj ima rad? Katere so šibkosti, kje bo potreboval več prilagoditev?

Vprašanja naj bodo smiselna, odgovori v poročilu pa naj podpirajo sklepne predloge, ki jih želimo sporočiti. Bistvena je razumljivost – treba je biti ravno prav kratek in hkrati dovolj

izčrpen. Nekateri avtorji menijo, da je priporočljiv obseg poročila 3 do 5 strani, več kot 7 strani odsvetujejo (Mastoras idr., 2011). Poročilo naj bo strokovno, podprto z dokazi, uporabljamo strokovno terminologijo, ki pa mora biti razumljiva tudi staršem in strokovnjakom drugih profilov.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA PISANJE POROČIL

Nanašajo se na tehnično oblikovanje, slog zapisa in jezik. Povzeli smo jih po več avtorjih (Mastoras idr., 2011; NASET, 2013; Hass in Carriere, 2014; Rytky idr., 2014).

Oblika

Ker so poročila za OPP navadno daljša (več kot 3 strani), uporabljamo strnjeno obliko zapisa (brez vmesnih praznih vrstic), ki jo oblikovno uredimo po delih. Podnaslove (dele poročila) napišemo z drugačno pisavo (krepko, podčrtano, poševno) – tako je bolj pregledno in jih bralec hitreje loči ter najde podatke v poročilu. Strani oštevilčimo.

Slog pisanja

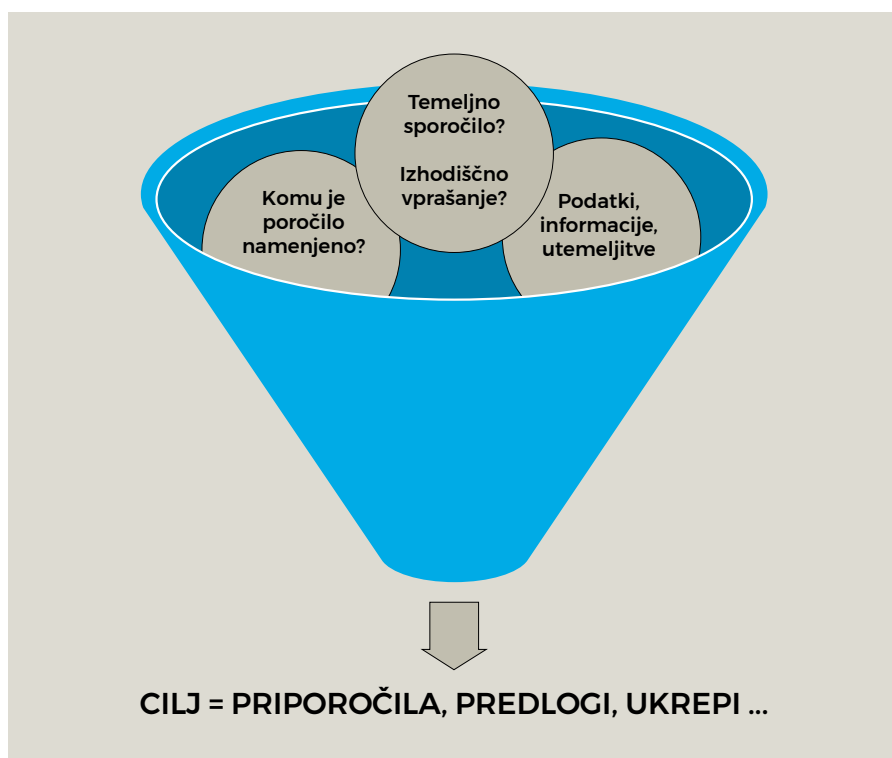
Izsledke pišemo v tretji osebi, sebe imenujemo s strokovno vlogo (mnenje učiteljice je ..., spec. pedagoginja ugotavlja...). Izogibamo se trditvam: »Če bi bila na vašem mestu, bi ...«, »Moje osebno mnenje je ...«.

Pišemo v celih stavkih, vedno zaključimo misel

Izogibamo se naštevanju, alinejam. Preverimo črkovanje, pravopis. Površno napisano poročilo je nestrokovno.

Kadar je mogoče, pišemo v preteklem času

Osnovne podatke napišemo v sedanjiku (na primer; Miha živi v tričlanski družini). V preteklem času poročamo o dosežkih na preizkusih, opazovanju v razredu, dosežkih in vedenju otrok v nekem časovnem obdobju. Podatke smo že zbrali in se nanašajo na preteklo obdobje (povsem mogoče je, da so se okoliščine tudi spremenile in bi bili rezultati drugačni, če bi jih ponovno preverjali). Poročilo obsega podatke, ki smo jih zbirali v določenem časovnem obdobju, zato napišemo, na katero obdobje se poročilo nanaša, in te podatke interpretiramo.

► SLIKA 1: Pred pisanjem poročila odgovorimo na nekatera splošna vprašanja in oblikujemo oporne točke.

Primer:

Priporočamo	... NE
Aleš je na preizkusu tekočnost branja (datum) pravilno prebral 20 besed v minuti.	<i>Aleš pravilno prebere 20 besed v minuti.</i> <i>Aleševa tekočnost branja je 20 pravilno prebranih besed v minuti (PBM).</i>
Tina je v obdobju (marec-april 2015) izkazovala neželjeno vedenje: preklinjala je, kričala in žalila vrstnike (2- do 3-krat na teden).	<i>Tina preklinja, kriči in žalila vrstnike. Vse to smo ugotovili z opazovanjem.</i>

Opredelimo, kdo je nekaj naredil, kadar je le mogoče, se izognimo pasivni obliki, ker tako izrazimo, kdo je nekaj naredil, in razmejimo odgovornost.

Primeri:

Priporočamo	... NE
Učenec Sašo je imel prilagojene naloge, ki jih je zanj pripravila učiteljica.	Pripravilo se je naloge, ki so bile prilagojene učencu.
Mama je delala domače naloge z otrokom vsak dan; uporabljala je vizualne opomnike, spodbude in pogoste krepitve pozitivnega vedenja pri pisanju naloge. Vse naštetje je bilo učinkovito in zato je v obdobju 6 mesecev deklica napredovala – samostojnejša je.	V domačem okolju ji je bila nudena podpora. Stanje je boljše.
Spremljevalka je spremljala vedenje Gregorja v podaljšanem bivanju.	Spremljalo se je njegovo vedenje v podaljšanem bivanju.

Pišemo čim bolj razumljivo, izogibamo se zahtevnim strokovnim izrazom in pretirani rabi kratic.

Priporočamo	... NE
Priporočamo, da bi imel Jaka več časa pri pisanju in/ali manjši obseg nalog pisanja kot drugi učenci v razredu (dobi delno napisano besedilo in vstavi manjkajoče povedi; kar lahko napiše v eni uri, napiše samostojno, preostali del snovi nalepi v zvezek ...).	Priporočamo vse prilagoditve, ki učencu pripadajo skladno z njegovimi ugotovljenimi posebnimi potrebami in predpisi. Šibka VMI ga ovira pri vseh dejavnostih, ki obsegajo VMI.
Predlagamo pregled na komisiji za usmerjanje (KUOPP) in usmerjanje, da bi dobil dodatno strokovno pomoč (2 uri tedensko socialnega pedagoga), prilagoditve v razredu tako kot do zdaj in njemu prilagojen program dela (individualizirano program – IP).	Predlagamo začetek postopka usmerjanja na KUOPP in delo po IP.

KAJ NAJ POROČILO OBSEGA, KAKO NAJ BO SESTAVLJENO

Poročilo razčlenimo na dele, oblikujemo naslove in podnaslove; ni pravih in napačnih oblik. Lahko uporabljamo dogovorjene obrazce, če jih imamo v ustanovi, timu, aktivu, ali pa jih oblikujemo sami (odvisno od dogovorov, navad, predpisov); pomembna je vsebina, katere informacije so sestavni del poročila. Na temelju literature, različnih vzorcev in izkušenj avtorice članka smo opisali nekaj najpogostejših delov poročila (Foster, 1951; Lichtenberger, Mather, Kaufman in Kaufman, 2004; Mastoras, Climie, McCrimmo, in Schwean, 2011; Wiener in Costaris, 2012, NASET, 2013; Hass in Carriere, 2014; Rytky et al., 2014; AASEP, 2014; Dombrowski, 2015).

1. Osnovni podatki

To so osebni podatki (po katerih prepoznamo/identificiramo) osebo, za katero je poročilo. Pregledno napisani osnovni podatki bralcu prihranijo čas in prispevajo k razumljivosti.

Ime otroka:	Ime staršev:
Datum rojstva:	Datum/obdobje preizkusa/opazovanja:
Kronološka starost otroka - v času pisanja poročila	Kronološka starost otroka v času preizkusa/opazovanja
Naslov družine:	Učitelj/-ica:
Telefon staršev:	Šola/vrtec:
	Naslov, telefon ustanove:

Podatke, ki smo jih napisali v poševnem tisku, lahko zapišemo tudi drugje v poročilu – na primer: podatki o šoli so včasih v nogi dokumenta, otrokovo kronološko starost navajamo tudi ob preizkusih (to je zlasti koristno, če je otrok opravil več preizkusov v različnih časovnih obdobjih, torej v različni starosti).

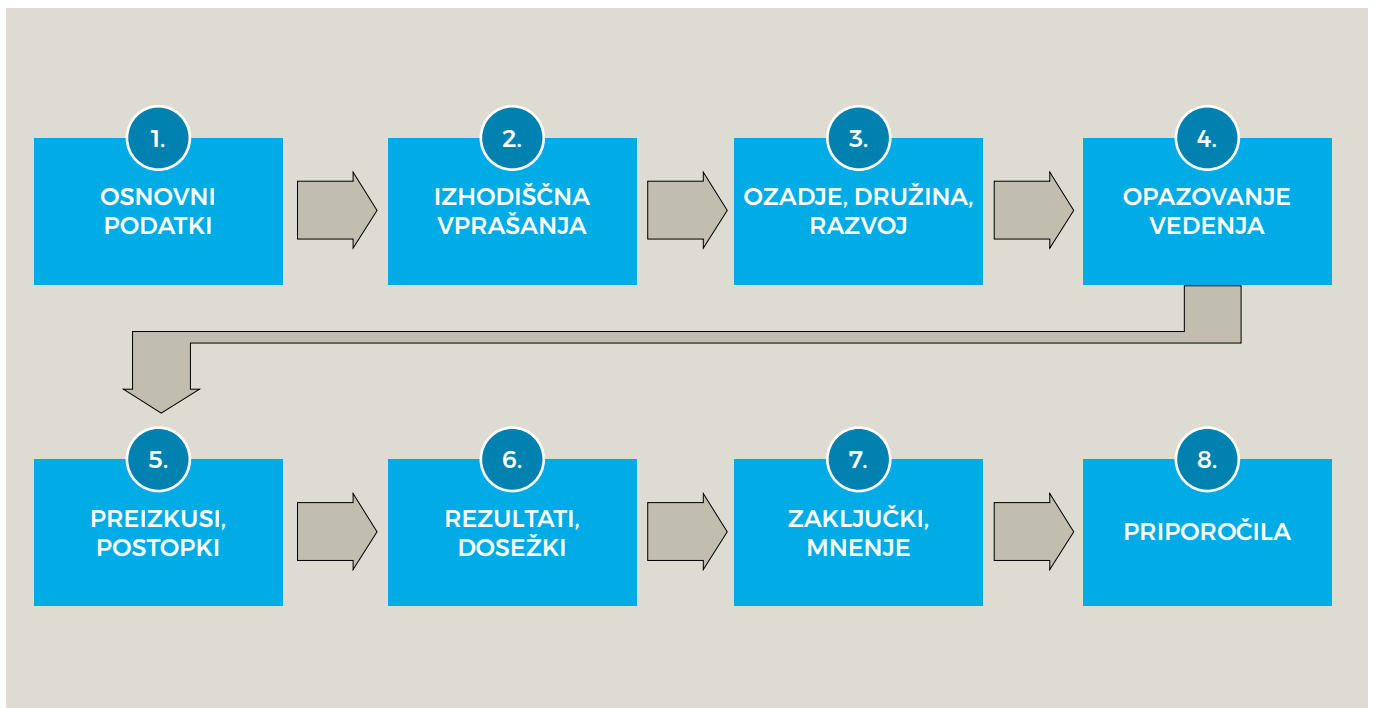
Osnovni podatki so tudi podpisi avtorjev poročila, z nazivom in vlogo v timu (na primer: Tanja Večer, učiteljica razrednega pouka, razredničarka; Mojca Hlebec, univ. dipl. psihologinja, šolska svetovalna služba).

2. Izhodiščna vprašanja, razlogi za napotitev

Vprašanja pojasnjujejo razloge za zbiranje podatkov in pisanje poročila: komu je namenjeno, na čigavo pobudo je zapis nastal, kaj je cilj.

Primeri:

- V poročilu smo strnili izsledke preizkusov, ki jih je opravil Tine v tem šolskem letu, opisali smo njegovo sodelovanje in priporočila za prihodnje leto; želimo si izboljšati timsko delo in sodelovanje s starši.
- Poročilo je napisano na pobudo staršev, ker ima Sonja pregled pri nevrologu.
- S poročilom smo želeli staršem sporočiti, kako Miha sodeluje v skupini, in jim svetovati pregled otroka v timu

► SLIKA 2: Sestavni deli poročila

zunanje ustanove, saj si Mihovih vedenjskih izbruhov ne znamo pojasniti. Z ukrepi, ki smo jih izvajali, Miha ni napredoval, kot smo pričakovali.

- Poročilo o Nini je del evalvacije IP in šolske dokumentacije; člani strokovne skupine bomo informacije uporabili za načrtovanje IP-ja prihodnje leto.
- Mama se je za svetovanje v šolski svetovalni službi odločila, ker jo je zanimalo, kako naj motivira Bojana, zakaj Bojan pri pouku in doma ne sodeluje.
- Starši se sprašujejo, zakaj Piko kasni v razvoju govora – ali gre le za zaostanek na področju govora ali tudi na drugih področjih.
- Starši so želeli izvedeti, ali ima Jakob disleksijo, in dobiti mnenje o tem, ali naj vložijo zahtevek za začetek postopka usmerjanja.
- Pediatrinja je želela mnenje o delovanju otroka v vrtcu, ker sumi, da ima Darko avtizem.

3. Ozadje, okoliščine, razvojni podatki, anamneza

Katere podatke o družini vključimo v poročilo, je odvisno od namena le-tega. Včasih vključimo družinsko anamnezo, pogosteje podatke o otrokovem razvoju, pretekle učne dosežke, sodelovanje v rutinah ... Kadar opisujemo npr. določena odstopanja pri otroku, najprej zberemo podatke o družinski in razvojni anamnezi – ti podatki dopolnjujejo zaključno mnenje, utemeljujejo morebitno napotitev v zunanjo ustanovo, prihranijo čas.

Podatki o družini. Podatki o družini naj bodo skrbno zbrani, navajamo jih, da bi bolje osvetlili okoliščine, ki so povezane z izhodiščnimi vprašanji in priporočili.

Primeri:

- Miha živi z mamo in bratom, z očetom nima stikov. Mama dela le popoldne, zato smo vse pogovorne ure prilagodili njenemu delovnemu urniku in vseh pogo-

vorov se je vedno udeležila. Miho smo vključili v več popoldanskih dejavnosti na šoli.

- Borut živi pri rejnici, kjer je še 5 otrok. Z mamo ima redne stike (1-krat tedensko), očeta ne pozna. V podaljšanem bivanju smo ga vključili k moškemu vzgojitelju.
- Luka ima sum na avtizem. Mama je povedala, da ji je to omenila pediatrinja. Oče je omenil, da je imel njegov brat v šoli težave pri učenju in socialnih stikih. Zdaj je Lukov stric v socialno-varstvenem zavodu. Mama in oče sta bila v šoli oba uspešna in sta imela veliko prijateljev.

Razvojna anamneza

Omogoča nam razumevanje poteka razvoja, spoznavanje šibkih in močnih področij, ki osvetlijo delovanje otroka in njegove sedanje dosežke.

Primeri:

- Aljoša je razvojne mejnike na področju govora in motorike dosegel pričakovano.
- Špela je prve besede začela izgovarjati ob 2. letu, v stavkih je govorila po 4. letu. Pri logopedu je bila prvič pri 3 letih, v logopedski obravnavi je bila do 6. leta starosti.
- Jaka je kasneje shodil (pri 23 mesecih), več razvojnih mejnikov grobe motorike je usvojil pozneje (sedel je pri 12 mesecih, tekkel je pri 4. letu starosti).

Pregled preteklih učnih dosežkov, šolanja

Ti so pomembni za razumevanje otrokovega vedenja v šoli in njegovih učnih dosežkov. Če domnevamo, da ima učenec učne težave ali spada v skupino s tveganjem za nižje učne dosežke, je ta del poročila obširnejši. Zanima nas podpora, ki jo je imel učenec (dopolnilni pouk, prilagoditve, kako je to vplivalo na napredek). Poskušamo ohraniti perspektivo otroka in ne strokovnih služb. Ne naštevamo, kaj smo naredili mi, ampak kakšno podporo je imel otrok in kaj je dosegel.

Priporočamo	... NE
Črt je bil vključen v dopolni pouk, ki ga je redno obiskoval (2 uri tedensko – MA). Dodatno je imel doma tudi pomoč pri MA (družinski znanec – upokojeni matematik).	Šola je Črtu nudila, kar je predpisano na tej ravni – dopolnilni pouk. Družina mu je zagotovila še dodatno pomoč pri MA.
Alenka je doma sama pisala DN; 1-krat tedensko ji je naloge uspelo napisati. Druge pomoči popoldne doma ni imela (mama ima službo popoldne).	Domači niso zmogli zagotoviti podpore pri pisanju domačih nalog, saj je mama popoldne v službi in je bila Alenka tako prepuščena sama sebi.
Peter je imel dodatno strokovno pomoč 5 ur tedensko, imel je tudi prilagoditve, ki jih je izvajala učiteljica: prilagojene domače naloge, reševanje nalog po delih, krepitev zelenega vedenja po manjših korakih. Starši so sodelovali pri krepitvi vedenja in tudi nudili podporo pri pisanju domačih nalog.	Šola je naredila vse, domači so tudi prispevali vse, kar so lahko.

Primeri značilnih podatkov o preteklih učnih dosežkih/poteku šolanja

- Milena je šla v 1. razred s sedmimi leti. V 1. razredu ni usvojila vseh minimalnih ciljev. V 2. razredu je bila usmerjena v prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom. 2. razred je zaključila uspešno (usvojila je vse minimalne cilje), enako tudi 3. razred. 4. razreda ni zaključila uspešno in je bila ponovno preusmerjena – v posebni program vzgoje in izobraževanja.
- Sebastjan je v 2. razredu OŠ pravilno prebral 20 besed v minuti, vključen je bil v dopolnilni pouk in ga je tudi obiskoval v 1. razredu od januarja naprej, nato tudi celo šolsko leto v 2. razredu. Ob zaključku 2. razreda je pravilno prebral 34 besed v minuti. Potrebuje več podpore, prilagoditve in dodatno strokovno pomoč na področju branja. Strokovni tim na šoli je predlagal usmeritev v program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo za 3. razred.

Podatki o socialnem razvoju nam omogočajo razumevanje otrokovega socialnega sveta – udeležbo v skupini, krožkih, zanimanjih, stikih z vrstniki.

Primeri:

- Luka je povedal, da ima najrajši nogomet in košarko, rad je z vrstniki na igrišču.
- Živa je povedala, da nima prijateljev in ne obiskuje nobenih krožkov. Popoldneve preživlja doma, večinoma bere in se uči.
- Tadej redno obiskuje glasbeno šolo trikrat tedensko že pet let, v letošnjem letu je začel hoditi tudi na karate dvakrat tedensko, želi si še k tabornikom. Ima veliko prijateljev, vsaj enkrat tedensko gre k nekemu na obisk ali pa nekdo pride k njemu. Mama je povedala, da prib-

ližno enkrat mesečno prijatelj prespi pri njem ali gre on k njim.

4. Opazovanje vedenja

Opišemo vedenje otroka med testiranjem, individualnim delom in med opazovanjem v razredu/skupini, dejavni vključenosti v rutinah. To je pomemben del poročila, saj avtor zapisa morda prvič navaja svoja opažanja. Bralec spozna delovanje otroka (v nadzorovanih okoliščinah, na primer med izvedbo preizkusa, ali pa v manj strukturiranih okoliščinah – med prosto igro).

Primeri:

- Katja je med preizkusi spraševala stvari, ki niso bile povezane z nalogo, ni počakala na odgovore. Naloge je reševala hitro, brez premisleka, svoje odgovore je večkrat spreminjala, komentirala več podrobnosti, ki niso bile povezane s temo nalog (na primer: oblačila in pisala spec. pedagoginje, kakovost papirja, na katerem so bile naloge, dogajanje na hodniku – ko je slišala govorjenje ipd.).
- Erna je bila med preizkusi sproščena, hitro se je lotila nalog, ni potrebovala nobenih posebnih prilagoditev, ves čas je bila dejavna, osredotočena na naloge.
- Brin je v času testiranja ves čas pogledoval k staršem in preverjal pravilnost svojih odgovorov, iskal je potrditev, nekajkrat tudi z besedami (»A sem pravilno?«; »Zakaj me tako gledaš?«).
- Boris je bil med reševanjem nalog napet in vznemirjen – predsedal se je, grizel je svinčnik, rokav puloverja; se predsedal. To vedenje je bilo pogostejše pri nalogah s svinčnikom.
- Barbara je bila med prosto igro na igrišču večji del časa sama; v peskovniku se je igrala 30 minut z eno igračo (z lopatko) in ponavljala isto dejavnost (kopanje, odmetavanje peska). Ko ji je vzgojiteljica pokazala, kaj še lahko naredi v pesku, tega ni posnemala, je pa opazovala. Povabila vrstnikov, da se pridruži njihovi igri, ni sprejela, nadaljevala je s svojo dejavnostjo.

5. Opravljeni preizkusi in postopki

Preizkuse/postopke pridobivanja podatkov le navedemo. Izogibamo se kraticam (navajamo celotno ime preizkusa, največkrat tudi, kaj ta preizkus meri). Nekateri ta del izpuščajo in navajajo vsak preizkus skupaj z izsledki. Ločeno navajanje je preglednejše.

Primeri:

- Preizkus Vizualno-motorične integracije (VMI-6: Bery-Buktenica Developmental Test of Visual-Motor integration).
- Preizkus tekočnosti branja (berilo na ravni 3. r.).³
- Narek – 10 minut (iz berila za 4. r.).
- Opazovanje v razredu (intervalno beleženje dejavne vključenosti – eno šolsko uro, beleženje vsako minuto).⁴

³ Več o tem preizkusu lahko preberete v gradivu Jurišič, B. D. (2016). *Tekočnost branja: merjenje in spremljanje. Gradivo za učitelje*. Ljubljana: Izobraževalni center PIKA, Center Janeza Levca, <http://icpika.si/gradiva-za-strokovnjake/e-gradivo-tekočnost-branja-merjenje-in-spremljanje/>.

⁴ Več o tem: Jurišič, B. D. (2018). Intervalno beleženje: opazovanje vedenja v razredu: e-svetovanje IC Pika, 4. 5. 2018. <http://icpika.si/gradiva-za-strokovnjake/56-odgovorili-smo-intervalno-beleženje-dejavne-vključenosti-v-razredu/>.

- Intervju o rutinah s starši (delno strukturiran intervju McWilliam).⁵

6. Rezultati, izsledki, ugotovitve

Ta del poročila omogoča vpogled v individualne dosežke otroka. Najpogostejša sta dva načina prikaza izsledkov: **predstavitev izsledkov po posameznih preizkusih – ločeno prikazemo izsledke za vsak preizkus (tudi ločeno po podtestih) in predstavitev dosežkov po posameznih področjih** – branje, matematika, pisanje, črkovanje ali motorika, komunikacija, govor, sodelovanje v rutinah, kar je pogostejše pri predšolskih otrocih.

Pri obeh načinih opredelimo močna in šibka področja (napišemo, kdaj izsledke primerjamo z individualnimi dosežki otroka in kdaj z vrstniki). Dosežke predstavimo **čim bolj objektivno**. Nekateri preizkusi omogočajo izražanje v standardiziranih vrednostih. Ne zapisujemo surovih rezultatov (skorov) – npr. otrok je dosegel 5 točk na preizkusu (kar bralcu ni razumljivo). Kasneje podrobneje opišemo odstopanja po posameznih podtestih ali delih preizkusa (tako izvemo, kako homogeni so dosežki po področjih), Tu zapišemo, koliko je bil otrok takrat star, ali je šlo za dve srečanja ali eno, kako je sodeloval ipd. Pojasnimo večja odstopanja.

Primeri (imena preizkusov smo v poročilu zapisali že prej):

- Na preizkusu je Blaž dosegel rezultat, ki ustreza 5 centilu. Ta preizkus obsega naloge prerisovanja likov po predlogi, izbiro enakega lika, kot je predloga in vrisovanje likov na narisano obliko. Blažev dosežek je *v primerjavi z vrstniki zelo nizek (95 vrstnikov od 100-tih dosega višje dosežke) in pojasnjuje Blažev počasnost pri pisanju, manj čitljivo in neurejeno pisavo*.
- Na preizkusu tekočnosti branja (berilo na ravni 2. r.) je Miha (učenec 5. r.) pravilno prebral 10 besed v minuti. Preizkus tekočnosti branja od učenca zahteva, da glasno prebere besedilo (merimo pravilno prebrane besede v minuti). *Učenci ob zaključku 2. razreda s povprečnimi dosežki na preizkusu bralne tekočnosti preberejo od 40–60 besed. Dosežek, ki ga je izkazal Miha, ustreza povprečnim dosežkom bralne tekočnosti v 1. razredu. Mihovo branje je bilo (datum) na začetni ravni dekodiranja, kar mu ni omogočalo razumevanja prebranega; na vprašanja o prebranem ni zmožal odgovoriti. Ko mu je spec. pedagoginja glasno prebrala besedilo, je odgovoril na vsa vprašanja (kar pomeni, da je imel težave z bralnim razumevanjem zaradi šibke tekočnosti branja). Slušno razumevanje besedila na ravni 2., 3. in 4. razreda mu ni delalo težav*.
- Filip je bil pri pouku (datum, ura) dejavno vključen 53 % časa, moteče vedenje je bilo prisotno 5 % časa. Z intervalnim opazovanjem v razredu smo beležili dejavno sodelovanje v intervalih ene minute (ko je bilo njegovo sodelovanje skladno s pričakovanjem za učenca te starosti) in moteče vedenje (sprehajanje po razredu, govorjenje med poukom, žalitev sošolcev). Delež dejavne vključenosti, ki ga dobimo s takim merjenjem, je delež zelenega vedenja v času intervala. Ta podatek pomeni, da Filipa ne ovira le njegovo moteče vedenje, ki ga sicer beleži učiteljica pri običajnem pouku (sprehajanje po

razredu, žaljivke ...), temveč tudi pasivno vedenje, ko ne sledi dejavnostim tako kot drugi učenci. Tudi to vedenje je za F. moteče, saj takrat ne pridobiva v učnem procesu. Redko je kakšen učenec dejavno vključen 100-odstotno, zato smo hkrati merili dejavno vključenost tudi naključno izbranega vrstnika v tem razredu (dejavno vključen je bil 89 % časa).

Dosežke lahko predstavimo tudi v obliki preglednice.

Lestvica razvoja (imenujemo jo)	Dosežki B. pri starosti 5 let in 3 mesece	Ocena dosežkov B., če jih primerjamo z drugimi dosežki B.	Ocena dosežkov, če jih primerjamo z vrstniki
Groba motorika	2-3 leta		Zelo nizko
Fina motorika	2 leti	Šibko področje	Zelo nizko
Razumevanje jezika	2-3 leta		Zelo nizko
Osebnost in družabnost	3-4 leta	Močno področje	Zelo nizko

7. Zaključki, mnenje

Tu odgovarjamo na izhodiščno vprašanje in sporočamo ugotovitve, kar lahko naredimo v štirih korakih. Zaradi nazornosti smo v primerih (Filip in Miha) dele besedil tudi tako oštevilčili. V stvarnih poročilih jih zapišemo v vezanem besedilu.

Štirje koraki pisanja zaključka/mnenja (NASET, 2013a):

1. V zaključku imenujemo otroka z imenom, navedemo starost oz. razred in ponovno opredelimo izhodiščno vprašanje (namen poročila).
2. Nato navedemo močno področje učenca.
3. V naslednjih nekaj stavkih opredelimo šibkosti, težave, primanjkljaje.
4. Dodamo nekaj informacij o vedenju in sodelovanju.

Filip

1. Filipa je spec. pedagoginja opazovala eno uro pouka v 3. r., da bi ugotovili, kako sodeluje in kako ga moteče vedenje (sprehajanje, žalitve) ovira pri učenju.
2. Filipovo močno področje je likovno izražanje; pri teh urah je njegovo sodelovanje običajno boljše.
3. Filip je pri opazovanju uri izražal moteče vedenje, ki ga je učiteljica navajala že prej (sprehajanje in žaljivke), hkrati pa tudi neželjeno vedenje, ki je moteče predvsem za njega samega in njegov učni napredek (zasanjanost, pasivnost, strmenje v prazno, tiho igranje s potrebščini, opazovanje skozi okno ipd.).
4. Učiteljica – razredničarka je opazovano uro opisala kot značilno, brez posebnosti. Filip se je prihoda spec. pedagoginje razveselil in na začetku komentiral, da se bo potrudil.

Miha

1. Miha je učenec 5. razreda, ki je bil napotek k spec. pedagoginji, ker je pogosto motil pouk, izostajal od pouka

⁵ Več o tem: Jurišić, B. D. (2018). *Družine in rutine: priročnik za izvajalce zgodnje obravnave*. 1. elektronska izd. Ljubljana: Izobraževalni center Pika, Center Janeza Levca, 2018. <http://icpika.si/gradiva-za-strokovnjake/prirocnik-druzine-in-rutine/>.

in prihajal brez domačih nalog. Spec. pedagoginja je opravila oceno temeljnih učnih spretnosti, tudi oceno tekočnosti branja.

2. Miha je ročno zelo spreten, eden najbolj spretnih je pri modelarskem krožku in ga tudi redno obiskuje.
3. Miha je na preizkusu tekočnosti branja dosegel dosežek, ki je nižji od povprečnega dosežka v 2. r. OŠ. Bere izrazito počasi, večinoma zloguje, nekatere besede tudi črkuje. Pogosto zamenjuje glasove in zloge, občasno tudi ugiba na temelju prvega zloga.
4. Med pogovorom pri spec. pedagoginji je bil sproščen in je dobro sodeloval, se pogovarjal, vse dokler ni bilo treba brati; takrat se je uprl želel zapustiti prostor, delovala je spodbuda z računalniškimi igrkami. Zdi se, da se Miha dobro zaveda svojega primanjkljaja pri branju, se ga sramuje in bi ga na vsak način želel prikriti.

8. Priporočila, predlogi

Najpogosteje bodo bralci (starši, zunanji strokovni sodelavci, zdravniki) prebrali le zaključek poročila in priporočila. To je najdragocenejši strokovni prispevek

avtorjev poročila (Rahill, 2018). Zato je pomembno, da je napisan razumljivo in nedvoumno. Želimo si, da bi bila priporočila čim manj odvisna od tolmačenja bralca – zlasti kadar so namenjena strokovnjakom drugih profilov, staršem, strokovnim službam s katerimi nismo v vsakodnevem stiku. V zaključku poskušamo biti optimistični, vendar stvarni.

Kontrolni seznam za preverjanje priporočil v poročilu (Hass in Carriere; 2014):

- povezana so z izsledki diagnostičnega ocenjevanja in izhodiščnim vprašanjem/vprašanji,
- so specifična in prilagojena otrokovim potrebam (niso splošna),
- so razumljiva in jih starši ali učitelji lahko izvajajo,
- odražajo razumevanje šolskega okolja in otrokovega učnega programa.

Filip

- Program podpore pozitivnemu vedenju za Filipa ne bo usmerjen le v odpravljanje in zmanjševanje motečega vedenja (vstajanje, sprehanje in žaljivke), ampak tudi

Razumljivo in koristno priporočilo	Ni razumljivo
Staršem priporočamo, da vsak dan vsaj eno uro preživijo dejavno z Darkom – v tej uri naj vsaj 20-kat izrazijo pozitivni komentar in pohvalo.	Starši naj bodo čim več časa z otrokom.
Pojasnilo: Trditev za Darka (desno zgoraj) je dvoumna. Starši jo lahko doživljajo kot očitek, hkrati pa ni razumljivo, kaj naj bi v času, ko so z otrokom, počeli – na kaj naj bodo posebej pozorni. Verjetno so tudi do zdaj poskušali biti čim več časa s svojim otrokom.	
Gregor naj doma bere 10 minut, vsaj petkrat tedensko. Napake pri branju naj starši prezrejo, s prstom naj pokažejo besedo, ki jo prebere še enkrat. Glasno naj potrdijo vsako besedo, ki jo Gregor prebere pravilno – z MHM, dobro ...	Gregor naj vsak dan bere 10 minut, starši naj podpišejo tabelo in zagotovijo, da jo bo Gregor imel v torbi vsak dan, da jo bo učiteljica lahko pogledala. Če G. ne bo bral vsak dan, ne bo napredoval in ne bo mogel kasneje slediti zahtevam redne šole.
Pojasnilo: Desno zgoraj je trditev, ki je negativna zlasti za starše. Vsa odgovornost za uspeh pri otroku je na njihovem ravnanju. To lahko povzroči velik pritisk na starše in posledično tudi na Gregorja.	
Cene naj ima vsak dan vsaj 20 priložnosti, da svoje želje izrazi s kretnjo – ko starši vedo, da si nekaj želi, in mu pokažejo ta predmet, pijačo ali hrano, naj mu hkrati pokažejo tudi kretnjo in ga spodbujajo, da jo bo ponovil in dobil predmet.	Starši naj vsak dan omogočijo čim več priložnosti, da bo kretnje uril tudi v domačem okolju. To bo prispevalo k večjemu napredku.
Pojasnilo: Zapis za Ceneta (desno zgoraj) ni razumljiv – kaj je čim več, koliko je dovolj.	
Žiga bi v prihodnjem letu potreboval več podpore in pomoči, kot je lahko dobi v programu s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo – zato predlagamo prilagojen program za otroke z avtizmom – z enakovrednim izobrazbenim standardom.	V prihodnjem letu bo potreboval veliko več pomoči, saj se bodo zahteve stopnjevale in jim ne bo kos.
Pojasnilo: Zapis za Žigo (desni stolpec zgoraj) je negativen, raven podpore ni razumljivo izražena.	
Darja ne zmore zahtev enakovrednega izobrazbenega standarda; v letošnjem letu je imela kljub usmeritvi veliko prilagoditev izvajanja programa, dodatno strokovno pomoč šolske pedagoginje eno uro tedensko, eno uro tedensko učno pomoč učiteljice – razredničarke in ni zmogla minimalnih zahtev programa z enakovrednim izobrazbenim standardom. Strokovni tim OŠ meni, da bi bila primernejša usmeritev v prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom.	Šola je Darji nudila vse, kar smo ji lahko, in je imela kljub temu težave. Menimo, da potrebuje več pomoči in usmerjanje v program, ki bo prilagojen njenim potrebam.
Pojasnilo: Zapis za Darjo (desno zgoraj) v ospredje postavlja šolo in to, da ta dela 'vse'. Predlagani program ni razumljiv.	

v povečanje njegove dejavne vključenosti pri pouku (dvigovanje roke, odgovarjanje na vprašanja učitelja, poslušanje, pisanje). Program bo oblikoval šolski tim in spec. pedagoginja iz mobilne službe.

- Šolski tim naj opredeli, kako pogosto lahko učitelji krepijo sodelovanje Filipa pri pouku (koliko kartončkov v eni uri) in za katere oblike zelenega vedenja (oblikujejo naj seznam vedenja, ki ga je Filip do zdaj že izkazal pri učnih urah – zgoraj je nekaj predlogov).
- Starši naj s Filipom oblikujejo seznam nagrad (npr. 5 kartončkov – 10 minut računalnika, 80 kartončkov – bowling).
- Spec. pedagoginja bo enkrat tedensko spremljala napredek med poukom; se pogovorila s Filipom, kaj je bilo učinkovito.

Miha

Priporočila šoli:

- Miha bo imel eno uro tedensko dodatno strokovno pomoč, ki bo usmerjena v izboljšanje tekočnosti branja in podporne strategije (do konca septembra bo izvajalka sestavila načrt – IP).
- Miha potrebuje več besednih navodil – učitelji mu bodo zagotovili manj napisanega gradiva. Kadar je to potrebno, mu bodo prebrali berilo (tako da učitelj bere manjši skupini poleg Mihe, zagotovi delo v paru, z vrstnikom, ki je seznanjen z njegovimi težavami in mu polglasno prebere besedilo).

Priporočila staršem:

- Miha potrebuje pri domačih nalogah podporo staršev. Domači naj se dogovorijo, kdo (starši, mlajša sestra) bo Mihi prebral navodila, njegove odgovore naj zapišejo – dobesedno.
- Psihologinji v zdravstvenem domu bodo starši posredovali skupno željo, da bi bil Miha celovito psihološko ocenjen. Starši naj pisni izvid psihologinje prinesejo šolskemu timu. Prav tako naj to poročilo spec. pedagoginje iz šole odnesejo na vpogled psihologinji v zdravstvenem domu.

V preglednici spodaj so primeri priporočil, ki smo jih napisali v dveh različicah – razumljivi in manj razumljivi, ter pojasnila, v čem je razlika.

Še tako dobro napisana priporočila ne zagotavljajo izvedbe, če jih prej nismo dorekli s tistimi, ki so jim namenjena. Najpogosteje družine in/ali strokovnjaki ne sledijo priporočilom, kadar (Lichtenberger idr., 2004):

- so nerazumljiva,
- so prezahtevna za izvajanje (glede na zmožnosti in znanje izvajalcev),
- niso izvedljiva v določenem okolju (npr. učilnici),
- so preobsežna,
- niso prilagojena razvojni ravni ali starosti otroka,
- izvajalci z njimi niso seznanjeni ali imajo do njih odpor.

SKLEP

Pisna poročila niso le odraz naših spretnosti pisanja, ampak tudi načina razmišljanja, sodelovanja in reševanja problemov. Način pisanja poročil lahko spremenimo, če spremenimo tudi naše delovanje. Spremembe so zahtevne. Ne zgodijo se v trenutku, ko se zanje odločimo, ampak se takrat šele začnejo. Praviloma gre za proces. Kako ga začeti? Hass in Carriere (2014) svetujeta:

1. Začnite z vprašanji. Če poročilo pišete na bolj klasični način in ga zaključujete s sklepnimi mislimi, naj te obsegajo odgovore na vaša vprašanja.
2. Izboljšajte pisanje izhodiščnih vprašanj (ali razlogov za napotitev). V ta del poskušajte vključiti podrobnosti, ki so značilne za otroka in izhodiščna vprašanja (ki so vam jih zaupali njegovi starši ali učitelj/-i).
3. Svoja vprašanja, ki si jih zastavljate kot vodilo pri zbiranju podatkov, ocenjevanju, opazovanju, napišite v naslovih in kot odgovore navedite informacije.
4. V poročilu poskušajte na smiselnih mestih napisati svoje trditve v podnaslovih.

VIRI IN LITERATURA

AASEP. (2014). Understanding Assessment in Special Education. Advanced professional development. American Academy of Special Education Professionals (AASEP). Pridobljeno iz: <http://aasep.org/>.

Bubb, S., Earley, P. (2013). The use of training days: Finding time for teachers' professional development. *Educational Research*, 55(3), 236-248.

Dombrowski, S. C. (2015). *Psychoeducational assessment and report writing*. New York: Springer.

Foster, A. (1951). Writing psychological reports. *Journal of Clinical Psychology*, 7(2), 195-195.

Hass, M. R., Carriere, J. A. M. (2014). Writing useful, accessible, and legally defensible psychoeducational reports. Hoboken, N. J.: John Wiley & Sons.

Lichtenberger, E. O., Mather, N., Kaufman, N. L., Kaufman, A. S. (2004). *Essentials of assessment report writing*. Hoboken, N.J.: John Wiley & Sons.

Mastoras, S. M., Climie, E. A., McCrimmon, A. W., Schwean, V. L. (2011). A C.L.E.A.R. Approach to Report Writing: A Framework for Improving the Efficacy of Psychoeducational Reports. *Canadian Journal of School Psychology*, 26(2), 127-147.

NASET (National Association of Special Education Teachers) (2013a). NASET 's HOW TO Series. How To Write an Educational Report Part I. Pridobljeno s: <https://www.naset.org/>.

NASET (National Association of Special Education Teachers) (2013b). NASET 's HOW TO Series. How To Write an Educational Report Part II. Pridobljeno s: <https://www.naset.org/>

Pierangelo, R. A., Giuliani, G. A. (2006). *Assessment in Special Education*. Pearson.

Rahill, S. A. (2018). Parent and teacher satisfaction with school-based psychological reports. *Psychology in the Schools*, 55(6), 693-706.

Rytky, J. J., Barber, D. W., Antrim, C., Ramos, K., Caro-Michel, V., Ward, D., ... Anderson, R. (2014). How to Write a Legally Defensible Psycho-Educational Report. WACSEP LEGAL DIVISION.

Wiener, J., Costaris, L. (2012). Teaching Psychological Report Writing. *Canadian Journal of School Psychology*, 27(2), 119-135.